

Till Havs- och vattenmyndigheten, Svenska kraftnät och Energimyndigheten, efterfrågade synpunkter 103 Ätran. Diarienummer 99-2019

Bakgrund

Rubricerade myndigheter föreslår att verksamheterna som omfattas av den nationella planen för omprövning av vattenkraften i Ätran ska omprövas 2028 - 2029.

Hav efterfrågar synpunkter på sin hemsida:

"Vi har tagit fram ett kriterium för miljöbedömning av omprövning av vattenkraften. Syftet med kriteriet är att säkerställa att områden med höga naturvärden omprövas tidigt. Kriteriet innehåller fyra delfaktorer: 1. Skyddade arter som påverkas negativt av vattenkraft 2. Ål 3. Lax 4. Flodpärlmussla"

Enligt Myndigheternas åtgärdsfördelning föreslås att ett förutbestämt antal KWh skall användas för miljöåtgärder i Ätran. Enligt Myndigheterna är Ätrans naturvärde klassat till 0,3 - 0,4 på en skala från 0 - 1.

Synpunkter:

1. Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) tillåter inte att myndigheterna begränsar åtgärdsförslaget i HARO 103 Ätran till ett begränsat antal kWh utan att ha angett behovet.
2. Myndigheternas förslag på provningsgrupper i Ätran föreslår provning olika år, vilket inte harmonierar med WFD.
3. Myndigheternas klassning av HARO 103 Ätrans naturvärden, som ett av de lägst klassade HARO med värdet 0,3 – 0,4 kan starkt ifrågasättas.
4. N 2000 området i Ätran och däri utpekade värden påverkas av förslaget på ett sätt som inte är förenligt med art- och habitatdirektivet. (92/43/EEG) Enligt internationell lagstiftning skulle Sverige åtgärdat dessa missförhållanden senast 2015. Bilaga 4 är felaktig, fler än ett kraftverk i Högvadsån påverkar åns N2000 värden!
5. Myndigheternas förslag följer inte rådsförordning (EG) nr 1100/2007 om åtgärder för återhämtning av beståndet av europeisk ål. Pågående svenska utsättningar av engelska ål yngel till en säker död i kraftverken är lika förkastligt som den pågående illegala hanteringen, "trafficking" av ål yngel.
6. Myndigheternas förslag följer inte de nationella miljömålen om "Levande sjöar och vattendrag" samt "Ett rikt växt- och djurliv".
7. Myndigheternas förslag med omprövning av Ätran 2028 - 2029 innebär att rådande missförhållanden permanentas i ytterligare minst 10 år innan omprövning påbörjas.
8. Med anledning av nu rådande missförhållanden i HARO 103 Ätran, föreslås att omprövning påbörjas snarast eller senast 2020 samt att provningen skall styras av modern miljölagstiftning och inte av ett visst antal fiktiva kWh.

Skäl för ändring av den av er föreslagna tidpunkten och de av er föreslagna kriterierna för miljöbedömning vid omprövning av HARO 103 Ätran:

Nuvarande naturförhållanden: Länsstyrelsen i Hallands län har nyligen 2018 beräknat nettonuvärdet av Ätrons lax (fråndraget åtgärds kostnader i Herting och energiförlust) i endast Falkenberg till 64 miljoner kronor. Ätrons HARO är 3342 kvadratkilometer och värdet av ålen är större än laxens värde. Ätran har ett genetiskt unikt, ursprungligt atlantlaxbestånd som är ett av västkustens mest resilienta. Ätran platsar som indexälv för internationellt laxarbete i NASCO och ICES. Ätran har bestånd av sländor som här har sin enda förekomst i Skandinavien. Ätran har förekomst av Majfisk och Staksill. Ätran är ett av västkustens starkaste fästen för havsnejonöga och flodnejonöga. Ätran och Högvadsån med biflöden har ett av västkustens rikligaste bestånd av stormusslor såsom flodpärlmussla, äkta målarmussla m.fl.

Nuvarande missförhållanden: Ätrons torrfåra vid Ätrafors är ett N2000 område som torrläggs med jämna mellanrum. (se bifogat foto) Torrfåror med laxens forna lekområden vid Yngeredsfors, Bällforsen, Skogsforsen och Skåpanäsforsen är ömsom vattenförande och ömsom torrlagda. Minimiflöde vid Ätrafors skulle utan övrig åtgärd tillföra en förekomst av ca 54 400 laxyngel och ca 5 600 ålyngel. Detta skulle ge underlag för återkomst av goda bestånd av flodpärlmussla. Länsstyrelsen i Hallands län har i sitt åtgärdsprogram för Ätran föreslagit åtgärder vid Ätrafors. Om lax och ål fick återkomst till nämnda torrfårors forna lek- och uppväxtområden (9,75 km) skulle det ge underlag för ca 700 000 laxyngel och ca 70 000 ålyngel.

Vattenmyndigheterna har definierat behov och föreslagit åtgärder med uppströms och nedströms konnektivitet och minimitappning i torrfåran vid alla dessa kraftverk. <http://www.vattenmyndigheterna.se/SiteCollectionDocuments/sv/vasterhavet/publikationer/samradsdokument/Åtgärdsplan%20för%20Ätrons%20avrinningsområde.pdf> Ålynglen stängs ute från uppväxtområden och kan inte vandra längre än till Ätrafors (se foto) och Ödgärdet i Högvadsån. Tusentals rödlistade musslor dör vid regleringen av kraftverksmagasinen. (bild från Ätraforsdammen hösten 2018)

Ätran och Lagan hade fordom en uppvandring av ca 1 miljon ålyngel. Produktionen av ål var enorm till antal och värde. Se karta. Nu dör i stort sett all ål inom Ätrons HARO på kraftverkens galler och i kraftverkens turbiner. Bild på döda honålar vid kraftverk hösten 2018. Bild på död honål, med ca 3 miljoner romkorn/kg, vid Yngeredsfors kraftverk 2019-03-28. Samma dag noterades döda ålar på gallren vid Ätrafors kraftverk. Flyktöppningarna som installerats av bolaget vid Ätrafors för att ta hand om ålen är stängda med galler vid ålens vårvandring 2019!

Hundratals laxar stängs inne och dör vid Ätrafors (bild + se film). Här är det stopp och nolltappning inom N2000 området i Ätran. Nolltappning råder även vid Ödgärdets kraftverk uppströms N2000 området i Högvadsån! Lekbottnar nedströms torrläggs. <https://www.youtube.com/watch?v=7vW2H-YGDMM>

Myndigheternas förslag att dessa missförhållanden skall pågå i ytterligare 10 år utan prövning är inte förenligt med modern nationell och internationell miljölagstiftning! Beskrivna missförhållanden skall snarast åtgärdas, vandringsfisker skall kunna vandra upp och ned samt torrlagda och förstörda strömhabitat och N2000 områden snarast återställas.

Diarienummer önskas som bekräftelse på att dessa synpunkter mottagits av handläggande myndighet.

Med vänliga hälsningar
Ingemar Alenäs, Älakung 2008
Solstigen 3
311 64 Vessigebro
0738451853
www.ingemar.alenas.se

Ovan: Levande och döda åfåran vid Ätrafors. Nedan: Döda musslor i Ätraforsdammen.

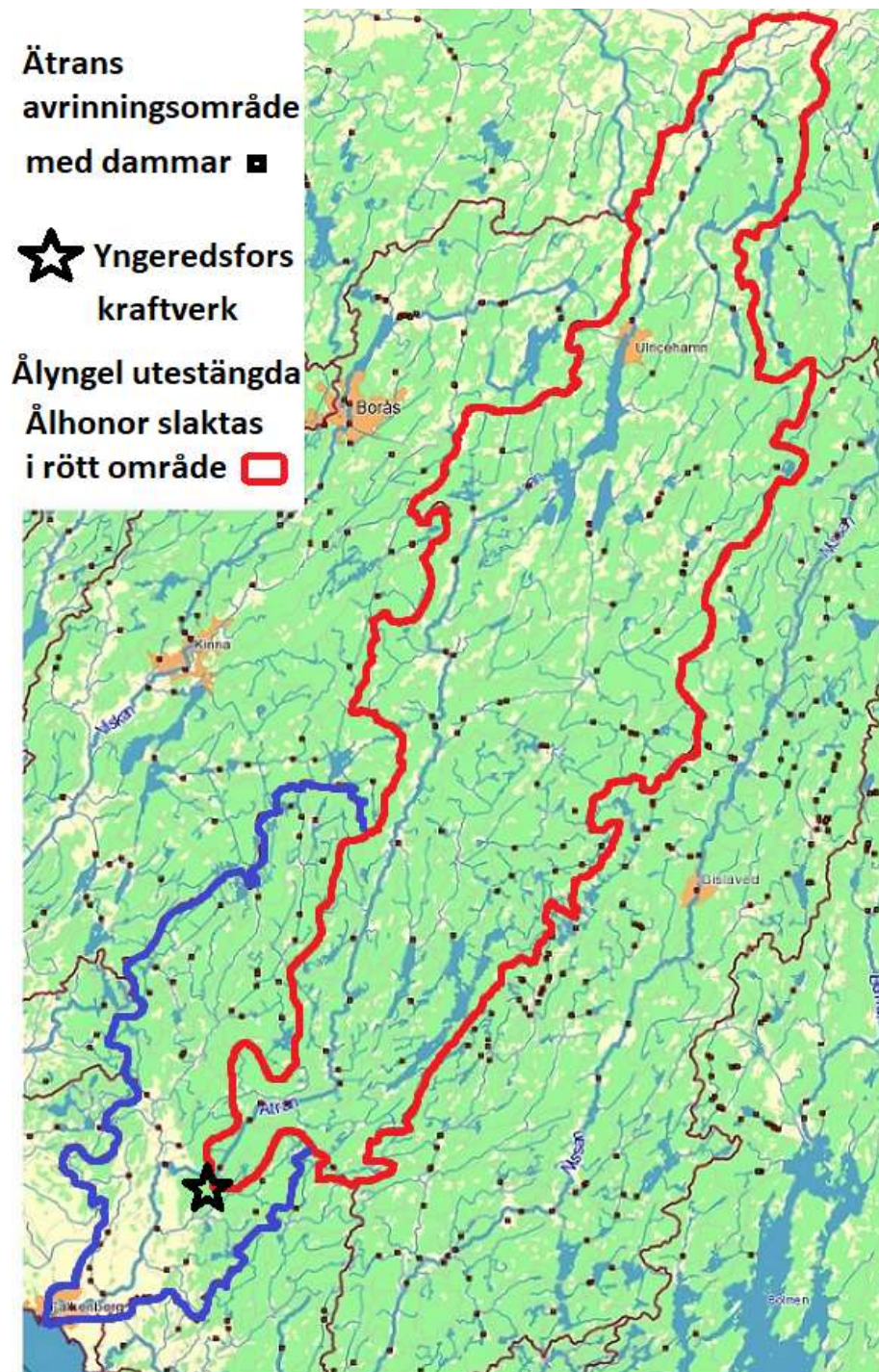

Dödade, gallerskadade, lekvandrande ålar vid Yngeredsfors kraftverk hösten 2018 och våren 2019. Nedströms vid kraftverket i Ätrafors låg döda ålar på gallret 2019-03-28. Vid kraftverkspassage uppströms (Skåpanäs, Skogsforsen, Bällforsen) dör ca 70% av de lekvandrande ålarna per kraftverk. Bolaget städar undan död fisk vid kraftverken. Vilken skyldighet har de att dokumentera och rapportera denna massdöd av ål? Proceduren upprepas varje år, varje vår och höst vid varje ålvandring. Varför försvinner ålen?

Ovan: Varje sommarnatt klättrar och omkommer ålynglen på dammen vid Ätrafors.
De når aldrig sina uppväxtområden i Ätrons stora avrinningsområde.
Nedan: Vid torrläggning fångas och dör fiskar i "döda åfåran" vid Ätrafors.

Vandringsfisken ålen nyttjade före kraftverksepoken hela Ätrons HARO som uppväxtområde och laxen använde stora lekområden i Västra Götaland (ex Skåpanäs forsar). Pers.com. Gösta Edman.

Den svenska förvaltningsplanen för ål anger att Ätran under opåverkade förhållanden producerade 1878 lekvandrande ålar. I publikationen "Ål i Ätran" konstaterar Clles et.al. genom praktiska fångstförsök att den konstlade utsättningen av engelska ålyngel år 2010 gav 5500 utvandrade ålar från Ätrons HARO! Vem har intresse av att den svenska ålplanen kraftigt undervärderar Ätrons potentiella ålproduktion?

Ålplan Ätran: Kraftbolagen i Ätran har en överenskommelse med myndigheterna att sätta ut ålyngel för 60.000 kronor årligen vilket motsvarar ca 12.000 ålyngel. Före kraftverkens dammar vandrade enligt bolagens egna mätningar ca 1 miljon ålyngel årligen upp i våra två största halländska åar Lagan och Ätran. Vi förleds att tro att det finns naturligt vandrande ål kvar i våra sjöar men i själva verket återstår endast en procent av beståndet av Europeisk ål!